List 24. **NOVICE** Tečaj XXI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 17. junija 1863.

Gospodarske stvari.

Čbelarstvo.

Časopis za čbelarstvo, ki na Moravskem izhaja, naznanuje, da so samo v Hamburg (kjer bo to leto velika razstava), v letu 1850 medú 21.109, voska pa 5518 centov pripeljali, v letu 1860 pa medú 18.181, in voska 6949 centov; to je zneslo 1,520.588 gold. srebra v dveh letih. Pripeljalo se je iz Nemčije srednje, iz Amerike, Hajti in Kube veliko medú (v letu 1860 14.000 centov), iz Portugiškega pa največ voska (leta 1860 okoli 1739 centov). Imenovane dežele imajo se vé da več toplote kakor naše, zato pa tudi boljo pašo za bčele; sicer bi pa bolje gleštanje bčelic tudi pri nas bolje obresti donašalo.

Veliko škode, ki jo je zima 1860—1861 čbelarstvu storila, bi se bilo večidel lahko odvrnilo. Na Francozkem so bile tisto zimo skoro da vse čbele pokončane; v nekterih krajih jih je komaj deseti in še celó dvajseti del, to je, od dvajset panjev en sam ostal. Na Nemškem je zavoljo boljega gleštanja čbelam zima manj škodovala. Nasledki tega se zlo ujemajo z vednostjo o gleštanji čbel. Na Francozkem se je najboljih knjig, ktere učijo gleštanje čbelic, v 20 letih prodalo 8 do 9000, na Nemškem pa Dzirzon-ovih v 10 letih najmanj 25.000. Tudi pri nas so bukve gosp. Jonke-ta, ki čbelarstvo učé, na prodaj; čeravno imamo med našimi čbelarji veliko umnih in skušenih mož, bi mnogim drugim vendar ne škodovala veča in bolj temeljita vednost; radi bi slišali, koliko se jih je že prodalo; mislimo pa, da se čbelarji naši ne pulijo kaj preveč za-nje, kakor sploh za bukve ne, ki kmetijstvo učé. Naši kmetje še vedno raje starim vražam kot bukvam verujejo, in preradi po starem delajo, češ, oče je tudi tako delal, pa je vendar shajal. Še vé da je shajal, in še ložje kot sin, pa ga je navadno tudi enmalo manj pil, enmalo drugač oblečen bil in enmalo manj davka plačeval. Časi so drugi kot so bili, toraj je treba gledati, da se dohodki na vsako stran gospodarstva množijo; kdor današnji dan ne misli na povikšanje vseh dohodkov, mu pred ali pozneje boben zapoje.

Sova mišja lovivka.

V hanovrskem časopisu kmetiške družbe piše nekdo sledeče, kar bi utegnilo tudi našim pastirjem in drugim koristno biti; zato naj „Novice“ povejo kaj in kako.

Spomladi leta 1851 ste se dve sovi v neki hram vselile, ki je bil prej golobnjak. Ko večkrat sove ven in noter letati vidim, ogledam hram in najdem, da ste si sovi gnjezdo naredile, v kterem je 8 jajic za valenje ležalo; ko nadalje pazim in vidim, da po hramu dokaj mišjih ostankov leží, ga dobro zaprem. Te dve sovi ste čez poletje 15 mladih izvalile in dogojile, ktere so prenehoma v svoji rojstni palači prebivale. Tla so bile 6 pavcov na debelo z mišjimi ostanki pokrite. Gotovo bi še veliko veče število maček, kakor je sov bilo, ne tako pridno bilo, kakor so bile sove. Toraj fantje! ne lovite in ne preganjajte sov, ki so tako koristne za polje in pohištvo! J. Pajk.

Od goveje kuge na dalje.

Večidel iz vseh krajev na Kranjskem, ker je dozdaj goveja kuga bila, se slišijo dosti vesele novice. V Dolenji vasi po pismu c. k. senožeške kantonske gosposke od 11. t. m. je tudi med ovcami potihnila bolezen, v Preloki črnomeljskega kantona ste 10. t. m. bile le dve ovci, ki pa ste bolezen že prestale, v Pavlinah je takrat bila le ena bolna. Kako je v Zagorji dalje, nam ni še znano.

Kr. deželno glavarstvo v Zagrebu je 3. t. m. pisalo c. k. vladi kranjski, da zdaj so ne le samo v Karlovcu, temuč tudi po vseh hrvaških krajih med Savo in Kolpo sejmi prepovedani.

Na vprašanje c. kr. kranjske vlade je c. kr. ministerstvo odgovorilo, da dozdaj še ne more dovoliti odškodovanja za ovce, ki bi se zavoljo te kuge pobile, ker skušnje o ovčji devetogubnici, ktera je še le od leta 1861 znana, niso tako dovršene, da bi se moglo zastran odškodovanja pri ovcah kaj gotovega odločiti. Ker ovce za to kugo nikoli ne zbolijo izprva, ampak bolezen le nalezejo od goveje živine, je gospodar sam kriv, da ne ubrani nalezbe. Tudi ni pri ovcah ta kuga tako huda kakor pri govedih; veliko ovác prebolí in bolezen srečno prestane; pobijanje kakor pri govedih bi tedaj ces. kasi preveliko stroškov prizadjalo, in toliko več, ker tudi kozé včasih zbolijo; po takem bi plačevanje brez konca in kraja bilo. Da se bolezen med ovce ne širi, je po ministerskem spisu najgotoviša pomoč ta, da se hlevi, v kterih so ovce, prav pridno zračijo ali luftajo. (Po takem je tedaj še bolje, če so ovce zmiraj pod milim nebom, kakor je to zdaj pri nas).

Natoroznanske stvari.

Nekaj o luni.

Spisal Ogrinc Viljem.

VIII. Upljiv lunini gledé zemlje.

(Konec.)

§. 53. Vprašanje je slednjič: ali izbuja luna na zemlji tudi kaj gorkote? Tù so natoroznanci različnih misli. Ne čutimo ravno lunine gorkote, pa mnogo pre-

iskovanj potrjuje, da tudi iz lune izhaja gorkota. Melloni je opazoval 1846 prav natanko toplomer, in našel je, da je lunina luč topla.

Tudi na vreme zemlje ima luna velik upljiv. To je dokazal gosp. Park-Harrison v Kambridge (izrekuj: Kembrič-u) po 16.000 preiskavah od leta 1814 do 1856. Ker bi bilo po mojem mnenji prav dobro, da se kaj več o tem zvé, naj sledí tukaj vsaj to: Gorkeja je prva polovica luninega mesca (des Mondmonates) kakor je druga (čeravno to še nima občne veljavnosti), in to se vidi sosebno spomladi in v jeseni. V prvem krajcu vleče južno-zahodni (SW) veter, v zadnjem pa severo-vzhodni (NO) (pravi Schübler). Gorkeji je veter, kader grejo južni in južno-zahodni vetrovi (v mlaji in prvem krajcu), mrzleji pri severno-vzhodnih (v zadnjem krajcu). Tako pravita Quetelet in Montigny.

Dežuje večkrat v prvi polovici luninega mesca (to je, do ščipa od mlaja), kakor v drugi polovici. Schübler je našel po 16letnih preiskavah, da je celo leto v prvem krajcu 38 lepih, 57 deževnih dni, v polni luni 25 lepih, 65 deževnih dni, v zadnjem krajcu 41 lepih, 53 deževnih dni, (v mlaji morda 20 lepih, 46 dež. dni).

Druga polovica mesca je večkrat jasneja kot prva, kakor tudi „burjave“ nastanejo večkrat v dôbi od polne lune do zadnjega krajca, kot v dobi prvega krajca.

§. 54. a) Naj omenimo še nekaj prikazen, ki se vidijo včasih pri luni, svoj vzrok pa imajo v ozračji zemljiškem.

Kader je ozračje vroče in suho, se nam vidi (solnce in) luna v močno krvavo-rudeči barvi; kader je pa ozračje nasiteno s soparji, so nam „svitli“ (blendend) žarki zaprti, in luna (in solnce) nam kaže skoraj brezbarveno šipo (to je, belo-rumeno).

Že kak tanek oblak nam premení pogled (solnca in) lune. Večkrat pa najdemo v ozračji majhne ledene kristale, kteri tako lomijo svitle žarke, da ti naredijo neki kolobar okoli lune (ali solnca). Ta kolobar, ki je precej oddaljen od trupla (od lune), se imenuje „lunini obstret“ (Mondhof), on je bel, svitleč, včasih tudi rudečkast in rudeče-zelenkast.

Včasih vidimo okoli lune tudi „priluno“ ali „drugo luno“ (Nebenmod) in sicer opazujemo neki manjši kolobar, okrog tega pa večega, na kterem utegne biti včasih celó tretji kolobar. V vsakem kolobarji vidimo 3 „prilune“.

Tudi se pripetí, da se mavrica vidi ob luni, pa takrat mavrica ni tako lepa v barvah svojih. Kader namreč luna ni previsoko na nebu, nji nasproti pa dežuje ali vsaj kteri deževni oblak (nimbus) stojí, takrat se lomijo lunini žarki v kapljah in se odleskujejo v različnih barvah, le so te barve nekako bolj blede kakor pri navadni mavrici.

b) Zgodí se tudi včasih, da prepodí luna oblake, in to se zgodí morda tako-le: Vilelm Herschel meni, da je gorkota lunina prav velika, in sicer veča kot gorkota, pri kteri vre voda, zato ker luno skozi 14 dni solnce neoslabljeno obsiva. Luna mora toraj o ščipu ali vsaj nekaj dni potem zemljo ogrevati (glej §. 53). Al kota gorkota, ki izvira iz trupla, ktero ni toliko gorko, likor je goreče, ne more priti na zemljo, ker se razgubí v visočinah našega ozračja, kjer premenuje vidljive oblake v previdljiv hlap.

Ozir po domačii.

Cerknica in njena okolica.

Popisal Andrej Likar.

(Konec.)

To tedaj je cerkniško jezero, krasno, imenitno, posebno sloveče delječ okrog. In vendar bi bilo stokrat bolje za vso okolico, ko bi ga ne bilo, ker kaj pomaga ljudem natorna lepota, če pa zraven nje pomanjkanje trpé? Ko bi se jezero posušilo, ali saj njegov hitrejši odtok pospešil, koliko njiv in travnikov bi bilo lahko ondi, kjer raste zdaj sama pusta trava ali nič vredno bičje! In to ni nemogoče. Gregor Kebe in Valentin Leskovec iz Jezera in pa Gregor Grebenec iz Cerknice so prehodili in prebrodili z veliko nevarnostjo lastnega življenja vso véliko Karlovco. Ti zvedeni in pametni možje pravijo, ako bi se vélika Karlovca iztrebila, ponižala pri vhodu, in ko bi se pretresi v njej razstrelili, in ko bi se obe Karlovci z grabljami previdile, bi potem voda v jezeru ne zastajala, ali pa saj ne tako dolgo, kakor zdaj.

Na podlogi teh skušenj je bil povabil lansko leto gospod okrajni poglavar v Planini sosedne občine, naj bi se posvetovale, kako bi se to delo začelo in speljalo. Pa spodletel mu je njegov vse hvale vreden namen, nekoliko zavolj grajljive kratkovidnosti in nemarnosti nekterih odbornikov, nekoliko zato, ker so ljudje zagazili v toliko revščino, da se bojé vsacih novih naklad, nekoliko pa tudi zato, ker si misli marsikdo: „Timeo Danaos et dona ferentes“. In tako je zaspala, če ne za vselej, vendar za delj časa zopet misel na jezersko osušenje. Radovidni in radovedni popotniki bodo še občudovali natorno čudežno lepoto tega kraja, domači pa bodo tudi še za naprej pomanjkanje trpeli zraven njega. Mi dva pa, dragi moj, pustiva skrb za osušenje drugim in pojdiva pogledat najdivjiši kraj tukajšne okolice:

Škocijan.

Škocijan je od Cerknice dobro uro delječ proti zapadu v Javorniku. Gré se skozi Zevše, potem po gojzdu in pride se najpopred v zadnjo jamo. Misli si strašen prepad, globok 30 sežnjev in okrogel, ki meri po sredi kakih 20 sežnjev. Stene so iz žive skale, spodej v dnu bobní jezerska voda, prišla od vélike Karlovce sèm. Čez ta prepad si misli lepo obokan, kamnit, seženj širok most, ki ga je sam večni Mojster sèm postavil, misli si to in imaš podobo natorne znamenitosti tega kraja.

Nekoliko korakov od tukaj je druga enaka jama, zevška žaga, ki se loči od prejšnje le v tem, da se v to lahko pride z leve jako strme straní. Tukaj v tem peklu so imeli Zevšarji nekdaj svojo žago. Krelje so spuščali od omenjene strani notri in spet žagance z velikim trudom na ramah vèn nosili. Ko je tukaj v tem breznu voda opravila svojo dolžnost, se spet zgubi in pride na dan pri rakovski žagi, ki je pa zdaj tudi podrta, ker grajščina ni hotla več lesa za kupčijo skazovati. Kakor bi se voda tukaj veselila, da se je otela tamnih podzemeljskih votlin, se prijazno vije naprej po zelenih senožetih. Pa reva! ni ji privoljeno dolgo veseliti se dnevne svitlobe, ker strašno pogubno ji nasproti zijá škocijansko žrelo. Bregovi se čedalje bolj stiskajo in kjer so najožji, pelje z brega v breg 50 korakov dolg natoren most, tako lepo obokan, kakor bi ga bila delala prva umetna roka. Na desni strani mosta ste stale nekdaj cerkev pri cerkvi, veča sv. Kancijana in manjša sv. Benedikta, na mostu pa je stalo cerkvenikovo stanovanje, ki je imel v tem divje romantičnem kraji svoje njive in senožeti, ter je redil mnogo živine. Njegovo stanovanje pa je zdaj do tal podrto in od cerkve je samo še svetišče ali prezbiterij sv. Kancijana viditi. Ako se vstopiš na most in gledaš sebi nasproti zevajoče žrelo, groza bo ti kosti spreletela, nehoté boš povzdignil svojega duha kviško ter zdihnil: Moj Bog, kako čudapolen si v svojih stvaritvah! — Kakor se nedolžna sramožljiva lepota ne nastavlja na ogled zijalastemu svetu, tako se

je umaknila tudi natora s svojo divjo krasoto v ta tihi in samotni kraj, ki ga je bila pobožnost bogoljubnih prednikov še posebej prav po krščansko povzdignila in Bogu posvetila. — Kadar vsahne voda, gré se lahko delječ naprej notri po žrelu. Prec za vhodom se tako razprostira votlina, da ni mogoče kamna do stropa poriniti. Strop je poln lepega belega kapnika, ki se lesketá o lučni svetlobi v raznih podobah. To tedaj je sloveči škocijanski kraj, ki se mora gledati in gledati, ako se hoče od njega pravi zapopadek imeti.

Ker si se, dragi moj, že poslovil pri prijaznih in postrežnih Cerkljanih, pojdiva od tukaj rajše bližnjo pot po gojzdu nazaj na Rakek, kjer je bil začetek najinega ogledovanja. Pičlo uro imava do tjè, kratko pot, ki nama le prehitro mine med prijaznimi in domoljubnimi pogovori. Kaj? vprašaš me, pri slovesu, kaj da hočem od tebe za svojo postrežno ljubav, s ktero sem te spremljal po Cerknici in njeni okolici, ter ti tolmačil ondašnje imenitnosti. Kjer že nočeš drugači, veš kaj: Skazuj mi tudi v prihodnje svojo ljubezen in prijaznost, hodi z Bogom, in ne pozabi nikdar, **da si sin slovenske krvi!**

Šolske stvarí.

Učilni načrt za nedeljske in prazniške glavne šole.

(Dalje.)

Učilni načrt

za I. razred nedeljske in prazniške glavne šole.

1. Kršanski nauk se ponavlja v tem razredu združeno z drugimi tremi razredi po vèlikem katekizmu.

Vsako nedeljo in praznik 1 uro popoldne.

2. Branje. Razumljivo, ogledajoče in urno branje sledečih rečí iz „umnega kmetovanja in gospodarstva“:

I. Del.

Prvi člen. Nauk od obdelovanja zemlje.

§. 1. Nekaj od kemiško-naravnih rečí in postav v kmetijskih zadevah. — §. 2. Kaj je kemija? — §. 3. Obstojni deli podzemeljskih stvarí. — §. 4. Gazi ali plini. — §. 5. Voda. — §. 6. Razne solí. — §. 7. Zemljine in druge rudnine. — §. 8. Pomešanec ali pomešane zemlje. — §. 9. Še druge rudnine. — §. 10. Potreba za kmetovavca, poznati zemljo svojega posestva. — §. 11. Sklep od obstojnih delov žival in rastlin. — §. 12. Kako rastline rastejo. — §. 13. Kterih rečí potrebujejo rastline za svojo rast.

Drugi člen. Naprava rodovitnega posestva.

§. 14. Naprava polja, travnikov in vinogradov sploh. — §. 15. Kako puščine v koristno posestvo spreobrniti. — §. 16. Poprava slabih njiv, travnikov in vinogradov.

Tretji člen. Od rodovitnosti zemelj.

§. 17. Sama živa zemlja je rodovitna, mrtva ne. — §. 18. Od gnoja. — §. 19. Gnoj razne baže. — §. 20. Kako gnojnišče narediti in gnojnico hraniti. — §. 21. Kdaj je gnoj goden, in kako na polji ž njim ravnati. — §. 22. Koliko gnoja je treba na njivo in kolikrat se gnoji? — *Od rahljanja zemlje.* §. 23. Njive za ral pripravljati. — §. 24. Od oranja in rahljanja zemlje sploh. — §. 25. Od orodja za obdelovanje zemlje. — §. 26. Od rali. — §. 27. Od plevéla.

Četrti člen. Od pridelovanja koristnih rastlin.

§. 28. Seme. — §. 29. Setev zgodnja, pozna, gosta, redka; pod brazdo, nad brazdo. — §. 30. Od oskrbovanja rastlin na polji. — §. 31. Rastlinam škodljive živali. — §. 32. Bolezni žita. — *Žetev in hranitev žita.* §. 33. Kdaj in kako se žanje. — §. 34. Od kozolcov. — §. 35. Skednjev in mlatve. — §. 36. Vajetev in ohranitev žita. — §. 37. Shramba žita. — §. 38. Nevarnosti za žito v žitnicah ali shrambah. — §. 39. Spravljanje in hranjenje druzih rastlin. — §. 40. Od prahe in kmetijskega kolobarenja.

Peti člen. Od posameznih koristnih rastlin.

§. 41. Posamezne rastline pri nas navadne. — §. 42. Žita. — §. 43. Sočivje. — §. 44. Korenstvo. — §. 45. Zelnate in salatne rastline. — §. 46. Predivnate rastline. — §. 47. Oljnate rastline. — §. 48. Kupčijske rastline.

Travnišine ali rastline za živinsko klajo.

§. 49. Od pridelovanja klaje na njivah. — §. 50. Od pridelovanja klaje na travnicih. — §. 51. Od spašinj.

Vsako nedeljo in vsak praznik 1 uro.

3. Slovensko spisje. Po praktični slovensko-nemški gramatiki, započemši od 2. odstotka se vèn do konca spisi po metodičnih sekiricah samo slovenski izdelujejo in čisto v spisovnike prepisujejo. Prepisovanje na čisto se ima doma opravljati in spisi iz glave naučiti.

Vsako drugo nedeljo ali praznik ½ ure, in to tako, da se druge ½ ure uri številkanje.

4. Številkanje. Najprvo ponavljanje 1. in 2. oddelka iz glave ali na pamet rajtati, in to po predpisanem „Navod na pamet rajtati“. Kasneje pismene rajtbe brezimnih in enoimnih celih števil. — Pri številkanji učenci potrebujejo samo tablice; bukve ima učitelj le za-se.

Vsako drugo nedeljo ali praznik ½ ure, in to tako, da se prve ½ ure poprej uri spisje.

5. Risanje. Sedem prvih risarskih predlog od Lovreta Schön-a. — Učenci ne potrebujejo razun risanke nič druzega kakor črtalo, svinčnik, kosček gumielastike in nožek.

Vsako drugo nedeljo ali praznik eno uro, in to tako, da se v drugi učilni uri vadi namesti spisja in številkanja risanje.

6. Petje. Ponavljanje si že pridobljenih slovenskih cerkvenih in narodnih pesem.

Vsakrat ¼ ure pred šolo.

7. Ženska obrtnost. Po ti dveurni šoli pridejo dekliči v eno izbo skup, kjer jih v potrebnih ženskih opravilih (obrtniških) dotična učiteljca po njihni zmožnosti primerno podučeva.

Vsako nedeljo ali praznik eno uro po navadni dveurni pravi nedeljski šoli.

Opazka. V ta razred se imajo vpisati samo taki učenci in take učenke, ki znajo urno slovenski brati in pisati, so 12. leto dosegli in po predpisu vsakdanjo šolo 6 let obiskovali, pa ne dalje dospeli kakor do 3. razreda vsakdanje šole, ali, če so v tretji razred tudi hodili, pa onda konec leta „drugi red“ (zweite Fortgangsklasse) dobili.

Takim, ki so se konec leta dobro oponesli, naj bo pripuščeno, drugo leto v drugi razred nedeljske in prazniške glavne šole stopiti.

Učilne bukve. Umno kmetovanje in gospodarstvo od Zalokarja. I. Del.

Pomočne bukve. Véliki katekizem. Slovensko-nemška gramatika, navod iz glave poštevati, navod na tabli (pismeno) poštevati, računica za selske šole, Schönovih 7 risarskih predlog, veliko črtalo; svinčniki, nožek in vrček za umivanje. Praprotnikovo spisje. — Slovenske gerlice in nabirka k razlaganju branja potrebnih podob in semen. — „Oesterreich. Schulbote“, „Novice“ in „Tovarš.“

Pregled učilnih ur.

1. Nedelja ali praznik. 1. ura: Branje, 2. ura: ½ spisje, ½ številkanje, 3. ura: žensko obrtništvo.

*

2. Nedelja ali praznik. 1. ura: Branje, 2. ura: risanje, 3. ura: žensko obrtništvo.

Popoldne. Za vse skupaj vsako nedeljo in praznik 1 uro kršanski nauk.

Za kratek čas — še bolj pa za poduk kaj.

Dragi moj stričnik!

Želel si v svojem pismu, ki so mi ga prinesle predzadnje „Novice“, naj Ti povem: ali tiste verižice, ki jih je neka tujka po ulicah v Kamniku prodajala, imajo res toliko moč, da ozdravijo vse bolezni? in ali jih je res tudi v Ljubljani dokaj spečala?

Rad Ti povem, kar vem.

Pred blizo sto leti je učeni laški natoroznanec Galvani svetu razodel čudno moč elektrike (tiste močí, ki je v blisku ali nebeškem ognji), ktera se pa tudi izbudí, ako se dve razločne kovini, na priliko, kosček bakra ali kufra in pa kosček cinka itd. po sosebni sostavi dotikujete. Ne morem ti tukaj razlagati na drobno te rečí, ktero morejo le v fiziki podučeni ljudje razumeti; le toliko ti povem, da v takih elektro-galvaničnih sostavah in verižicah se izbuja prečudna moč elektrike. Al take verižice morajo biti po natornih postavah sostavljene; če ne, nimajo celó nobene močí in so to, kar je tvoja mesingasta verižica, ki jo imaš za uro v žepu. Lej! ravno to so bile tudi tiste verižice, ki jih je tista tujka po Kamniku in Ljubljani in Bog vé kje še prodajala in ljudí sleparila. Pravil mi je nek gospod, da je profesor fizike gosp. dr. Mitteis s Fechnerjevim multiplikatorjem in z Gaugainovim tangentnim bussolom preiskoval te verižice, pa ne tirú ne sledú ni našel elektrike. Že na prvi pogled so se učenemu človeku kazale te verižice po svoji sostavi to, kar so — gôla sleparija, ktere pa je omenjena tujka tudi v Ljubljani — nek brez vse prepovedi prodajala. Smejal bi se bil, ko bi bil vidil, kako so se tù in tam trgali ljudje za tega zlomka, čeravno ga je prekanjena sleparica po goldinarji prodajala. Posebno mokarce so planile po njih kakor po pšenici, kadar je po 1 gold. mernik. Neki mlad gospod, ki je znal francozki brati, je ogledovaje pri vozu to robo, glasno bral napis na plošicah: „chaine galvanique electrique“ — ko pa izgovorí besedo šên, plane neka branjevka k vozu, moli svoj bankovček pa kričí: „še meni eno, še meni eno, da se znebim tega poštalenca, ki mi nagaja vsakega pol leta.“ Mislila je abota, da francozki šên (chaine), ki pomeni „verigo“ ali „ketino“, je slovenski šên — zlo navadna bolezen. Res je nek, da kakih 200 gold. je v Ljubljani skupila zvita sleparica. Al veselje, da si bojo kupci pregnali svoje bolezni, ni dolgo trpelo; kmali so po pametnih ljudéh prepričani bili, da so se le kakor miši v past vjeli. Zdaj pa še se celó sramujejo, da so se tako oslepariti dali, ko so na nemških popisih, ki jim jih je Lahinja ali kar koli je bila, z verižicami vred dajala, da te verižice pomagajo posebno tistim ljudém, ki so kadaj francoze imeli. Naše poštene mokarce po nobeni viži nočejo francozove biti.

Vidiš, dragi moj, tako se vjame neumnost na limance. Al saj to dobro je sleparica naredila, da so nekteri ljudje se vendar morebiti zmodrili in da ne bojo kupovali, kar se jim s širocimi ustmi pripoveduje. Od gosposk pa tudi pričakujemo, da vprihodnje bojo ustavile — tako trgovino. Pozdravlja Te

Tvoj odkritosrčni stric
Matija.

V Ljubljani na sv. Medarda dan.

O zadevah matice slovenske.

Iz Maribora. Tudi tù smo začeli obljubljene prineske za slovensko matico priplačevati. Ker pa jih ne moremo vsakikrat v Ljubljano pošiljati, in ker želimo, da ne ostanejo denarji brez obrest, smo sklenili, jih za ta čas v tukajšno hranilnico založiti. Zato tudi prosimo one gospode, ki so se na mariborskem načrtu podpisali, da bi svoje prineske našemu denarničarju dr. Pavliču poslali, ki jih bo po tem sklepu shranil.

Kratkočasno berilo.

„Jez“ nisem „Jez“
ali:
Nakazen na Ljubelji.

(Dalje in konec.)

Rečeno — storjeno. Vendar pa v Celovcu še v dnevnik zapišem: „Ljudje so ljudje; tako na Koroškem kot na Kranjskem. Kar pa se Belaka in Celovca tiče, moram odkritosrčno reči, da tam so se mi prilegli ljudje, tù pa pivo“. S tem zakladom pridobljenih skušinj jo iz poglavnega korotanskega mesta pobrišem in čez plodno ravnino in dolgi dravski most do znožja ljubeljskega velikána z veliko težavo prikrešem — kajti škornja me tako ožuli, da me trije žulji, veči kot laški lešniki, opominjajo, da „jez sem vendar jez“. Ljubelj me sprejme v senco svojih priletnih bukev. V začetku ste mi samota in tihota prav všeč; mnogotere misli o pretečenih letih, o pričujočnosti in od prihodnosti se mi podijo po glavi, in tako sprehajajo tudi razni občutki moje srce, zdaj sladki, zdaj grenki, zdaj veseli, zdaj skeleči — pa tudi noga le huje in huje me skelí. Nadjam se, da vsak lahko zapopade, da pri takih okoliščinah ni bilo od „filozofiranja“ ne duha ne sluha več. — Večkrat počivam — se vé, pa tudi zdihujem — se zná. Šantam ravno po nekem brdicu, kar se mi v tej samoti zazdí, kakor da mi na ušesa glas bobna doní in da slišim šumenje jakega slapa. Nekoliko postojim in premišlujem, ali ni li to le plod fantazije — pa bobnenje in šumenje ne nehate. Ravno ko nekoliko v dol grem, se srečamo z vojaki hrabrega koroškega polka, ki so, Bog vé, od kod? v Celovec marširali. Grem memo njih in pridem na most, pod kterim se voda z velikim šumenjem v globino valí. Tù obstanem in ogledujem slap, kar slišim, da vojak k svojemu pajdašu beseduje: „Glej! — pravi — tukaj je hudič svojo mater kôpal.“ Njega bližnji tovarši se na vse grlo krohotajo — pa tudi jaz ubogi betežec se nekoliko pomuzam. Ko vojaki odidejo, se vsedem na rob strme pečí in od tod vès slap pregledam. Ravno gost oblak solnce zagrne in slap vès pepelnat postane, in zdí se mi, ko da bi dereči valovi, ostudno čvičaje in vekaje, se dalje in dalje valili, — pa to moje srce tako britko presune, kot da bi se bila vsa bolečina iz noge va-nj preselila. Začnem tožiti: „Odkod nek prideš vodica in kam hitiš? Iz žil starega Ljubelja ti primoziš, tekaš, skakaš, padaš — se zaležeš v bistro Dravo, pridrviš ž njo vred v mogočno Donavo in se z obema na vse zadnje zgubiš — v črno morje. — Joj meni! prav tako se bo v črnem morji skrite prihodnosti morebiti vse moje upanje zgubilo.“ Zdaj me pa noga tako zaskelí, da malo ne, da se v slap ne prekucnem; jo zavrnem toraj na cesto in godrnjam med zobmí: „o ti bebasti grški modrijan, ki si takrat, ko ti je naložen voz noge povozil, jo sprožil, da na svetu je vse le senca, — privošil bi ti svoje bolečine. — Slika mojega „jez nisem jez“ čedalje bolj obleduje. Ravno pa, ko vès pobit na cesto stopim, na bližnjem vrhu piskati slišim. To je žvrgolelo, zdaj glasno, zdaj poje-

maje, zdaj komaj le gaglaje in tisti hip spet čvrsto in krepko, zmirom pa tako veselo, kakor da bi bil kralj Ljubelj piroval; al „jez nisem bil več jez“, kajti bil bi, če bi bilo mogoče, vès svet oklal, toraj če slajši je piskal, toliko več je po meni togota vrela. — Pa zbudi se k sreči moj boljši „jez“ in pomislim, da tudi njemu ne sije vale milo solnce, temuč da tudi okoli njega večkrat ojstri viharji brijejo, da ga tolikrat na nagloma ostudne megle v svojo sivo odejo zavijajo, da ga mnogokrat srežnje plohe oblivajo in pa ljuti dregetec sprehaja; — in potolažen jo dalje rijem.

Z veliko muko pridem do „nemškega Petra“. — Stopim v vežo in najdem vse polno voznikov, ki so okoli dolge mize sedeli, pa tudi z dolgim duškom eni vino eni pa pivo (ol) na srce si zlivali. Hišna hčerka me v prijazno sobico peljá; zdeti se ji je pa moglo, da nisem prav zdrav, in me toraj priljudno popraša, kaj da mi je? Odgovorim ji klavrno, da sem lačen in žejin, in da želim kmali kaj, da se okrepčam. „Se bo vale zgodilo — zavrne deklica — pa ne vzemite mi za zlo, vi se mi tudi bolni zdite, kaj pa je vendar?“ — „No, če hočeš le vsakakor vediti, ti še povem, da sem truden in da na desni nogi otisko imam“. Na to osebica kot škratelj poskoči, ploskne z rokami in mi šalno smejaje reče: „je pa tudi to vse zlo?“ In kot srnica skoz vrata plane in v malo trenutkih že vse želodcu potrebno pred menoj na mizici stojí. Ko se je čez moj bol smejala, bi jo bil togote raztrgal; ko pa zopet z jedjo in pijačo nazaj pride in mi prijazno „Bog blagoslovi“ reče, me sicer vale pomiri, pa ji vendar nič ne odgovorim; čudno me pogleda in molčé odstopi. Ko odjem, potrkam z nožem na kupico, in kmali priskaklja deklica, mi voši svoj „dobro vam teknilo“ ter mi reče: „Gospod, vi ste trudni in tudi otiske na nogi imate, tudi to se bo zdaj poravnalo, potrpite še nekoliko, vam bom mlačne vode za noge in pa vračila za otiske prinesla“. Zdaj jo smejaje pogledam in rečem: „Kaj ti sirotica! me boš ozdravila?“ „Se bote že prepričali“. — Z mize pospravi in gré. — In res! bila je mož beseda. Ne bom pa na drobno popisoval, kako je ozdravila me otišanega in kaj sem pretrpel v tej gostivnici od nekega nemškega petošolca „Wolfenga Rohra“, res „rora“, kakor mu Kranjci pravimo. Ko skoz line rani dan priljuka, se hvaležen od svoje štirnajstletne dobrotnice poslovim in jo proti ljubeljevem vrhu maham. Ko jo tjè pripiham, bil bi skoraj od velikega veselja zavriskal. Bela Ljubljana, kraljica moje domovine, se ravno bleši v zlato-rumenem plajščU, s kterim ga jutranje solnce ovija; — mislim si, tam vbira svojo sladko slovensko liro mojster Vodnik, tam toliko tvojih prijatlov še mirno počiva. — Rad bi bil se tukaj popolnoma oddahnil, al poten si nisem upal zavoljo tenkega vetrica, ki je od izhoda vlekel. Pa vendar toliko obstojim, da v svoj dnevnik še te zadnje besede zarisam: „Pojte rakom žvižgat vsi dohtarski klobuki, in pa zraven vas pa tudi najprvi ti megleni „Jez nisem jez“ in vse „filozofiranje“; kajti prišli bodo časi, da vse modroslovanje bode le lov praznih muh. — Še enkrat se ozrem na priljudni Korotan, kakor da bi za vse svoje dni od njega prijazno slovó jemal in jo zavrnem po ovinkih strme ceste proti sv. Ani navzdol. Večkrat pa povzdignem očí na kraljevo glavo in blišeče teme trdosrčnega mejaša dveh dolgo posestrenih kronovin, veličanskega Ljubelja, in ko ga bolj natanko ogledujem, se mi zdi, kot da bi za hrbtom spijočega leva imel, ki na svojih prejšnih tacah sloní in — dremlje, jez pa kot plašna miška med njima v Tržič pribrcljam, ki še takrat ni od sebe rekel, da „jez nisem jez“.

Kinopolitanski.

Okrogle.

* Nekdaj je nek moder duhovnik pri nekem imenitnem shodu, kjer je bilo veliko ljudí zbranih, pridigoval tako-le: „Ti ženska — v tem pokaže na vse ženske v cerkvi — „ti zmiraj v nečimernosti živiš in si v pohujšanje na svetu; dolžnost mi je, te vsem ljudem na znanje dati. Da pa te bojo vsi pričujoči poznali, ti bom tote bukve v glavo vrgel“. V tem zgrabi evangeljske bukve, ko da bi jih hotel vreči nad ženske, pa — čudo! vse ženske si roke na glavo denejo in glave pod stole ali pa doli v tla pobesijo. Nato zdihne pobožni duhovnik: „Bodi Bogu potoženo — ena taka kakor druga!“

* Povej mi ti Janezek — vpraša nek učitelj učenca — kako se pravi po slovenski: „Der Fuchs hat die Henne gefressen?“ „Dihur je kokoš požrl“ — odgovorí urno Janezek. — Učitelj: „Tako je prav. Povej mi pa zdaj: kako se pa pravi: „Fuchs“ po slovenski? „Dihur“ — odgovorí Janezek. Učitelj: „Jaz tudi rad kokoši jém, ali sem jaz tudi dihur? — „Naka.“ — „Kdo sem pa jaz?“ — Vi ste „Herr Lehrer“. — „Tako je prav, da jaz sem Herr Lehrer.“ Tako je prav. Le vsedi se; prav dobro si odgovoril.“

Dopisi.

Maribor 1. rožnika. 2. (Konec.) O poldne nismo ravno mislili na veče gostije Herman-u v čast; al vendar se je zbrala iz lastnega nagiba zdatna množica okoli častnega poslanca. Bilo je razun Mariborčanov nekoliko spoštovanih ptujskih mestjanov, bili so tamošnji častiti volivci Hermanovi, in iz Lutomera je slučajno ravno ta dan tudi prišla deputacija Hermanu zahvalno pismo izročat, 8 srenjskih županov in na čelu vrli domorodec dr. Klemenčič, župnik lutomerski. Naše veselje v društvu toliko vrednih domoljubov, zbranih sred starodavnega slovenskega Ptuja je žalibože! skalila nesrečna toča, ki je upanje najbogatejše setve in bratve v enem hipu pobila. Al mili Bog vlada! Morda še je taka nesreča k čemu. Tako si mislimo in potolažimo svoje pobite srca. Žalovanje so celó pretrgale napitnice. Prva je veljala poslancu Herman-u. Govornik je omenil, kako nas nebo opominja, da Slovenci svoje veselje mirijo. Prišla še bode brž ko ne marsiktera grenka ura nad nas. Treba še nam je mnogo zagovornikov in mož, kakor je naš častiti poslanec Herman, kterega nam Bog še dolge leta naj živí. Navdušeni živioklici so kazali, kako iskreno vsaki častí in slavi našega ljubljenega zagovornika. Gospod Herman se je potem prijazno zahvalil in nas zagotovil, da bode služil svoje žive dni z vsemi svojimi močmí vsem pravičnim nameram Slovencov. — Vzdigne se nadalje en kmet proseči poslanca Hermana, naj svete pravice Slovencov na Štirskem zagovarja; kmetovski stan bo vedno za njim stal; naj ne opeša, da se uresniči cesarjeva beseda — ravnopravnost vseh narodov — in sklene navdušeno s slavo na Nj. Veličanstvo presvitlega cesarja, cesarico in vso cesarjevo hišo. — Dr. Pr. častita z izbranimi besedami volivce, ki so takega poslanca volili, ter si obeta, da bodo prihodnjič vsi volivci na južnem Štirskem posnemali jih in si volili poslance in zagovornike, ki Slovencov zadeve poznajo in za njih dobro skrbijo. Končal je s slavo na vrle volivce Hermanove. — Napivalo se je tudi gostom iz Maribora in Lutomera in ti so odgovorili Ptujčanom. Gosp. Herman je omenil v daljnem govoru zasluge častitega duhovništva, kako skrbí za ljudstvo in kako je tudi za narodno zastavo najprvo. — Dr. Kl. odgovorí, da sicer nekteri nasprotniki ravnopravnosti zaničljivo govorijo in kažejo na mali kupek prenapetih kakih kapla-

ničev; al večidel so si vsi duhovniki svesti svoje svete naloge, da imajo narod voditi, in kjer je treba tudi za njegove pravice se potegovati, ter je prosil, naj tudi posvetni gospodje jih podpirajo. — Ni se pozabil tudi kmetovski stan. Omenil je govornik, da oni stan, ki prideluje živež obrtniku, trgovcu, učenjaku in vojaku, je ob enem tudi dozdaj skoro edini izrejal slovenske sinove. Žalibože so se dozdaj mnogi sinovi, kteri so se kaj naučili in kteri so namesti „jopiča“ dolge suknje in pa visoki klobuk nositi začeli, izneverili svojemu očetu in svoji materi in pozabili svoj materni jezik. Al kmetovski stan — končá govornik — se ne meni za nehvaležne iznevernike in še vedno kruh prideluje vsem stanom in še vedno izreja slovenske sinove; samo Bog daj, da bi vnuki boljši bili, in nam poživi kmetovski stan! Na to napitnico se zahvali eden izmed kmetov rekši: „Bog živi nam naše učene možé! Naj ljudstvo vzamejo v svojo skrb in ga varujejo na poti napredka.“ Med takimi razveseljivnimi in okrepčajočimi napitnicami in pogovori smo se radovali in si obljubili, da hočemo vstajajoči „matici“ prijateljev iskati in jo podpirati; smo naročali tudi, kako veselo bi bilo, ako bi kmalo v starodavnem slovenskem mestu Ptuju slavili čitavnice rojstni dan.

Iz Maribora. Zvedli ste, dragi bravci, da je naša čitavnica sklenila, tudi v Mariboru ali v njegovi okolici tisočletnico sv. Cirila in Metoda v večih in dostojnih razmerah praznovati. Iz početka je večini bila želja, da se to storí v Jarenini. Tako bi se bilo gotovo tudi spolnilo, ako bi nam ne bila nemila smrt vzela našega nepozabljivega Slomšek-a. Al zdaj ne mislimo več na Jarenino, na lepo, krasno dolino, na staro — čeravno dvomljivo kapelico, na prostorne travnike, ktere smo že bili pregledali, na kterih si je naša domišlija že vse priprave k lepi národni svečanosti osnovala. Tedaj nam nič ni druzega ostalo, kakor v Mariboru našo tisočletnico v narodnem in slovstvenem smislu praznovati; vprašali smo najemnika znane dvorane, kjer smo že lani svojo obletnico imeli, ali bi nam ne dal letos spet dvorane? Pred nekterimi mesci jo je za gotovo obljubil. Al neki nam dobro znani prijatli so najemniku omenjene dvorane tako-le govorili: Kaj češ? Nas je veliko, ki vsaki večer k tebi zahajamo, Slovenci pa v večih društvah samo enkrat vsako leto tebe obiskajo. Če jim letos spet daš dvorano, ne bo več nobenega izmed nas v tvojo krčmo. In naznanil nam je zdaj mož, da mu je žal, al ne more nam dvorane dati! Zato pa vendar bomo tisočletnico praznovali, kjer si bodi. Za stroške že imamo skup blizo 200 gold., in si upamo, da jih bomo dobili do 500 gold. Odločen je za ta dan 3. avgust; je pondeljek sicer, al ker bi se rado udeležilo več duhovnov iz dežele, smo ga izvolili. Tudi kmetje, menimo, da bodo prišli, sebi in nam in celi svečanosti v čast; saj jim na polji ne bo toliko dela, da bi duševno hrano zamudili, ktero jim — po svojih slabih močéh — včasi ponujamo v naši čitavnici. — Gosp. Majcigerjevo knjigo o Cirilu in Metodu bomo pa vendar še le nekoliko pozneje dobili, pa se že pridno v Pragi z lepimi podobami natiska. V tej zadevi je bila naša čitavnica tudi že neka slovenska matica; nekteri gospodje so namreč posodili 200 gold., da je bilo mogoče, tiskarju predplačo poslati. Janko.

Iz Maribora. V nedeljo 21. rožnika, zvečer ob 7. uri bo v naši čitavnici beseda, h kteri se vsi častiti gospodje člani s tem prijazno vabijo.

Odbor čitavnice.

Ptuj 14. maja. *(Poziv.)* Človeška omika je v dôbo stopila, v kteri jo narodnost najbolj pospešuje.

Narod, kakor skupnost in celovitost ljudí prirojenih vlastnosti in posebnosti, ter prirojenih sposobnosti enakega izvira, plemena in jezika v stanovitem svojem okraju živeč, je kakor tak osobstvo, in ima vse pravice do obstoja, ohranka, samostalnosti, razvitka in napredka. Brez veljave prirojenega jezika ni v državi pravega narodovega obstoja; ker pa je iz ene strani napredovanje naravna dolžnost in državna modrost, iz druge strani pa je napredovanje samo na narodni podlagi mogoče, izvira tedaj iz tega za vsak narod ne samo pravica, temuč tudi dolžnost pred vsem svoj národni obstoj ustanoviti; to prizadevanje in zahtevanje pa naravno terja v prvi vrsti omiko in izobraženje domačega jezika, po kterem edinem se dá v enaki meri tudi narod sam omikati in izobražiti. Zato se je tudi že davno po naravnanji previdnosti Božje v raznih slovanskih plemenih obudil narodni duh, posebno pa skrb za domači jezik in slovstvo, da povsod med višimi stanovi, v učiliščih in hišah izobraženih svoje mesto dobita, — s kratkim, novo čvrsto življenje se je začelo.

Povsod med narodom cvetajoče čitavnice, ko ognjišča narodnega duha, so živi svedoki poganjanja za národno priznavo in veljavo, ter žive želje in prizadeve za národni razvoj. Že ste sestrinski mesti Maribor in Celje v tem bistvenem prašanji slovenskega naroda zvanju duha sedanjega časa zadostile. Staroslovensko ptujsko mesto, za ljudstvo daleko više 100.000 duš najznamenitejši kraj, je vidoma poklicano se za nje v povzdigi národnega duha za središče postaviti in izgled sestrinskih mest nasledovati.

Ko podpisani svoje pooblaščenje iz omenjene okolnosti prijemši prijatlom národnega napredka prijateljski ta „poziv“ k osnovanju slovenske čitavnice v starem Ptuji izročujejo, naznanjajo ob enem, da bodo, kolikor koli jim bode moči in upljiva, vseskozi pravila in vodila resnice, pravice in zmernosti zastopali, in za poglavitno nalogo slovenske čitavnice pred vsem duševno povzdigo, izobraženje jezika, in omiko slovenskega naroda, po tem takem pripravo za pričakovano izvršenje národne ravnopravnosti držali.

Slovenski prijatli naj se oglasijo pri podpisanem začasnem odboru.

Ptuj 12. maja 1863.

Aug. Čuček. Mihael Herman. Jak. Meško.

Iz Lotmerskega okroga 9. junija. J-ski. — Tudi tukajšni Slovenci so odpravili 31. velikega travna preblagemu gospodu Hermanu zahvalnico, ki jo je podpisalo 400 samih posestnikov. Zahvalnica ta, kakor vse druge iz naše domovine, spoznava velike zasluge odkritosrčno in brez ovinkov izrečene možate besede, s ktero je v deželnem zboru zagovarjal pravice in poštene terjatve slovenskega naroda na Štajarskem, in sklepa tako-le: „Vaša neovržljiva beseda je tudi vsakemu poštenemu Nemcu, kterega mi ko ravnopravni bratje ljubiti, spoštovati in s kterim skoz in skoz v miru in slogi živeti želimo, popolnoma oči odpreti morala, da enakopravnost je najkrepkejša véz velike Avstrije, in najgotovše poroštvo složnosti in bratinstva njenih narodov. Čeravno, blagorodni gospod, smo popolnoma prepričani, da Vi v zavesti svojega blagega ravnanja dovolj plačila za Svoj trud imate, vendar naše srca nas silijo Vam svojo hvaležnost očitno pred svetom izreči. Vaše vitežko borenje za pravice naroda našega ne bode nikoli iz spomina hvaležnih Slovencev zginilo, temuč kakor slava in hvala Vašega imena sedaj od hriba do hriba slovenske dežele odmeva in srčen odglas v slednji koči prostega kmeta najde, tako se bodo blagrovale Vaše blage dela tudi za naprej od roda do roda do najpoznejših unukov“.

Od sv. Trojice na Štajarskem 10. rož. J. Ž. — Tudi mi smo gospodu Herman-u z obilnimi podpisi hvalno pismo poslali. Pa kako čudno je bilo to! Oni,

ki so ga za poslanca volili, se pa zdaj v zahvalnico podpisati niso hotli; neki oštir blizo Slatine se je že podpisal; pa kès ga zgrabi, da pride in svoje ime z nožkom izreže! Berž ko ne so volivci te baže mislili, ker je Herman Nemec, da se ne bo zmenil za nas Slovence in pravice naše; al jako so se prevarili, kakor nam je obnašanje njegovo v zboru graškem lepo kazalo. Hvala Bogu, da se je vêdel kakor mož po volji Božji. — Letina se nam dobra obeta; grojzdje lepo cvete, žito lepo stojí; sadja je vse polno; tudi seno se zdaj po dežji lepše obnaša. Le za denarce je slaba; sejmi so zavoljo kuge zaprti; po vinca ni nobenega kupca, akoravno bi ga po 45 gld. štrtinjak radi dali. — Zidanje cerkve pri sv. Križu na Slatini gre tako hitro spod rok, kakor da bi cerkev vsaki dan rastla. Bode velika in prav lepa, da ji ne bo na celem Štajarskem para. Srčen pozdrav vsem slovenskim bratom!

Iz Jelšan 1. rožnika. Sprejmite, drage „Novice“, tudi iz naše Čičarije šopek rodoljubnih cvetlic; vedite, da tudi mi nismo ravno najzadnji v ljubezni do domovine svoje. V naših šolah se vse po slovensko učí; veselje je poslušati našo mladino, ktera prav moško po domače odgovarja. Star pregovor je, da pošteni in dobri ljudje radi pojejo; tudi to je pri nas. Podnevi si pridni ljudje delo s petjem národnih pesmic kratijo, na večer pa gredó na homček in vrežejo marsiktero prav složno. Da! tudi moški, kterim še vavek čiški: „nina nana“ po ušesih doni, so začeli lepe slovenske pesmice peti. Posebno je pa veselo, če prideš ob nedeljah in praznikih v našo šolo, kjer se ponavljavci učé peti. Vidiš tù zeló pridne učence in učenke, ki si vsako pesmico marljivo zapišejo, in pojó, ko da bi rezal. Vidil boš notri ženice iz daljnih vasí, ki se nad svojo mladino veselé, in komaj čakajo, da zopet pride dan šole. Zagledal boš notri starčka s sivo brado in plešasto glavo, ki v eni roci drží klobuček, v drugi pa lulico, in se zdaj smeja, zdaj pa solzice briše z očí od veselja, ki ga vživa. Lahko ti rečem, da se ti bo srce topilo radosti bivšemu v taki šoli. — Iz tega je pač očitno, da so Jelšanci ravno tako za delo, kakor za ljubo svojo domovino vneti. — Od živinske kuge se doslej v naši fari nič ne sliši. Vreme nam je milo; nadjamo se dobre letine. — Drugikrat zopet kaj drugega. *) Zdravstvujte!

Srečán Pirc.

Iz Črnomlja 15. junija. K. — Prežalostno novico Vam naznanjam, da učitelj tukajšne glavne šole gospod Jože Eržen je po kratki vročinski bolezni 13. t. m. umrl. Pokojni bil je izmed onih rodoljubov, ki je narodni omiki na vsaki strani iskreno služil. **) Zapustil je vdovo s čvetero drobnih sirot. Pogreb je kazal, kako obče spoštovan je bil rajnki. Bodi mu zemljica lahka! — Milostljivega kneza in škofa ljubljanskega, ki so prišli birmat, smo ravno danes slovesno sprejeli; napravili smo jim slavooblok z napisom slovenskim v narodnih barvah. Žal nam je, da visoki gost niso pretečeni večer v našem mesticu prenočili; pa ni čuda, ker črnomeljski farovž o svoji podrtii deleč po svetu sloví.

Iz Ljubljane. Na kant djano nekdanjo cukrarnico (cukrofabriko) z vsemi mašinami vred je gospod G. Pongrac iz Zagreba kupil za 100.000 gold. Kaj bo naredil s tem velikim poslopjem, še sam ni za gotovo vedil, ko smo uni teden govorili ž njim. Za kakošno fabriko je to poslopje blizo Ljubljanice zlo pripravno, pa tudi velika kosarna bi se dala predelati iz njega.

*) Le pošljite večkrat kaj; za vse drugo nič ne skrbite. Vred.

**) Bil je rajnki priden dopisnik našemu listu, kteri tudi ravno danes donaša veči sestavek o šolskih zadevah. Smrt njegova je tedaj „Novicam“ bridka zguba! Vred.

— Predsednik kmetijske družbe gospod Terpinc se je pretekli teden podal v Gradec, kamor je povabljen bil v posvetovanje, kako naj bi se graška pogorelska družba (asekuracija) prenaredila po potrebah sedanjega časa in po izgledu druzih asekuracij. Prevdarni gosp. predsednik nam bo že povedal, kakošen kruh bo iz nove moke.

— Predsednik c. k. kranjske deželne sodnije gosp. Ed. vitez Još, ker je doslužil svojih 40 let, je s sporočilom popolne cesarske zadovoljnosti v pokojni stan djan; na mesto njegovo pride gosp. dr. And. Lušin, bivši predsednik c. k. deželne sodnije v Temešvaru.

— C. kr. kranjsko davkovsko vodstvo v 7. delu deželnega zakonika naznanja, da po sklepu deželnega zbora od vsacega goldinarja ces. neposrednjih davkov (zemljiških, hišnih itd.) se doklade pobira za deželno zalogo po 14 kr., in za zalogo zemljišne odveze po 26 kr. za leto 1863. Med tem, ko se dajo gosposkam, ktere neposredne davke pobirajo, potrebne naročila zastran razdelitve, pobiranja, zarajtovanja in izročitve imenovanih doklad, se v odvrnjenje napačnega razumenja še posebno opominja, da te doklade, ki zadevajo vse neposredne davke z tretjino priklado vred, se ne smejo pobirati od nenavadne priklade.

— Te dni je poskočila cena vaganu pšenice do 7 gold. in pol in celó do 8 gld. Slaba letina na Ogerskem in v Banatu zavoljo silne suše je temu vzrok; pa nadjamo se, da pridejo spet boljše novice.

— Da bi bolehali židni črviči letos kje na Kranjskem, hvala Bogú! nič ne slišimo; al tudi od kupca iz Laškega nam še ni nič znano. Radovedni smo, kaj nam bojo o ceni letošnji pisali iz Primorskega.

— Naši deržavni poslanci so se menda že vsi podali na Dunaj v državni zbor, ki se začne jutri v sredo; gosp. dr. Toman gré danes predpoldne z brzovlakom.

— Gospod K. Klinarjeve veličastne cerkvene pesmi, o kterih smo se radovali pri ljubljanski slovesnosti sv. Cirilu in Metodu na čast, ste bile z veliko slavo popevane 26. maja tudi v Celovcu pri ondašnji tisočletnici. „Glasnik“ piše pri tej priliki: „Že kajsi vode je poteklo, kar se v Celovcu pri slovesni službi Božji ni več pélo slovenski; marsikterega je ginilo, ko je čul v mili materni besedi Božjo slavo prepevati.“

— Prihodnjo nedeljo zjutraj gré pevski zbor čitavnice naše v Kamnik, popoldne potem pa v Mengiš. Poseben program bo čast. udom to veselico bolj na drobno naznanil.

— *(Pobérki iz različnih časnikov in bukev.)* Eden največih praznikov naše sv. katoliške cerkve je dan sv. Rešnjega telesa; v Ljubljani so ga letos nekteri pisúni nemških časnikov za velik delavnik imeli, ker so šli na lov, da bi izvohali slovenske „demonstracije.“ Ker pa nobenih demonstracij ni bilo, so si jih izmislili v svoji fantazii, in oglasil se je v „Pressi“ pisún tiste koterije, ktere nečedno rokodelstvo je Ljubljančanom dosti znano. Če ima pisač to, da surke ni bilo viditi, za „demonstracijo“ se ne bomo o tem ž njim pravdali, pa tudi o tem ne, ako mu je to „demonstracija“, da ste na suknji vrednika „Novic“ vidile se kake dve linii traka St. Vladimirjevega reda, med tem, ko so drugim cele svetinje na prsih visele. Bo li morebiti kdo še hodil dopisnika „Presse“ prašat: kako naj se nosi? Če pa dopisún to za „národno demonstracijo“ ima, da za „kmečko“ procesijo v Trnovem — kakor pravi — je šel mestni župan s 5 narodnimi mestnimi odborniki, in da so pri altarji mestne hiše demonstrovale „národne barve“, kaže to kolosalno fantazijo turško, ki se nahaja le v basnih „Tausend und eine Nacht.“ Da je to res fantazija turška, bojo bravci sami lahko sodili, ako jim to in uno „demonstracijo“ razjasnimo. Magistrat je pa-

tron trnovske cerkve in rajnki župan Hradecki je 27 let hodil vsako leto za to procesijo, pa nikoli nismo brali, da je s tem „demonštroval“. Tudi sedanji g. župan posnema to staro navado, ker je vsako leto k tej procesii povabljen. Pri njem pa je zdaj to „demonštracija“, čeravno že pisač sam more vediti, da gosp. župan pač ni naroden „demonstrant.“ Ravno tistih pet mestnih g. odbornikov pa, ki so se pridružili tudi tej procesii, ker je večina njih volivcov v teh dveh predmestjih, pa je šlo (ker drugi odborniki ne pridejo) po dokončani trnovski procesii tudi za procesijo mestno — pa tukaj pričujočnost njih ni bila „demonštracija“! Pri magistratu je 4. altar; tukaj je zapazil pisač narodne barve. Mestni služnik Trtman napravlja ta oltar že veliko let in ga zmiraj enako okinčuje; tudi letos je bil tako napravljen. Če bo to rogoviljenje časnikarsko še dalje trpelo, bomo nazadnje še tako deleč prišli, da ne bomo smeli za procesijami hoditi, kamor bi hotli, in Bogú na čast ne altarjev kinčati, kakor bi hotli, brez da bi bili pikani po tukajšnih korešpondentih. Nikakor ne more biti po takih pisarijah ustreženo vladi, ktere naloga je, varovati pravice vseh avstrijanskih prebivavcov.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Presvitla cesarica se je 15. t. m. podala v toplice Kissingen; Njih Veličanstvo cesar jo spremljajo do Salcburga. — Državni zbor se po 5mesečnem prenehu začne v sredo, 17. dne t. m.; odprli ga ne bodo cesar sami, ampak brat Njih, presv. nadvojvoda Karl Ludevik. Zbor bo le spet ožji; ali ne pridejo Čehi, kakor se je govorilo, se bo tedaj ta dan za gotovo zvedilo. Predsedoval bo temu zboru profesor vitez Hasner, podpredsednika sta žl. Hopfen in dr. Lapenna. — 12. dne t. m. je šlo pismo avstrijanske vlade o rusko-poljskih zadevah v Pariz in London; avstrijanska vlada noče razpora z rusko, kterega nasledek bi velika vojska bila; zato ni potrdila dveh najimenitnejih predlogov francozke in angležke vlade: namreč da bi se ruska vlada silila, da ustavi vojsko s Poljaki, ker to bi bil vtik v vladarske pravice ruske; pa tudi tega ne potrjuje, da bi se dala Poljakom taka samosvojnost, kakoršne Avstrija tudi Ogrom dati ne more; sicer pa bojo vendar vse te tri vlade zedinjene se obrnile v Petrograd do ruske vlade, pa vsaka še s posebnim bolj ali manj rahlim dopisom. Važno za mir ali vojsko bo, kaj bode odgovorila ruska vlada na te nove predloge. Do tistihmal bojo modrovali časnikarji vsak po svoje. Sliši se, da Njih Velič. cesar naš in kralj pruski, ki se dosihmal ne vtikuje v te razprave, se snideta konec tega mesca v Karlovih toplicah na Českem. — Po novi železnici mariborško-celovški se vozi vsaki dan toliko ljudí, da je 6 do 8 vozov popolnoma natlačenih; ker pa pripregajo tudi toliko blagá, da ga „lukamatija“ iz Preval v Pliberk komaj privleče, se zakasnujejo vozovi skoraj vsaki dan za dve ali tri ure. — Presvitli cesar in cesarica sta soseskam okoli Pulja v Istri, kterim je toča vse pobila, 3000 gold. iz lastne kase darovati blagovolila. — Nepopisljiva žalost je 12. dne t. m. presunila Prago in celo česko deželo: umrl je po kratki bolezni občespostovani in ljubljeni župan praški g. Fr. Pštros. Mož bistrega uma, skozi in skozi poštenega značaja je žrtoval vso svojo delavnost v prid svojemu poklicu; Slovan s dušo in telesom je stal na čelu mestni županii, v kteri biva narod češki in nemški, in vendar ga je spoštovala vsaka stranka, ker bil je vsigdar in brez ovinkov mož pravice. Pogreb njegov v nedeljo je bil tako slovesen, da malokdaj tak. — Mnogo se je te dni pretresavalo odprto pismo, ki ga je slavni zgodovinar gosp. Fr. Palacky v českih časnikih poslal časniku „Boleslavan-u“, kteri je iz nekega njegovega privatnega pogovora celó napačno svetu ovadil, kaj misli Palacky o rusko-poljskem boji, češ, da „sočutje do Poljakov Slovanom škoduje v Petrogradu, — da blagor slovanstva je le v ruskem caru, — da Poljaci ne bojo zmagali v sedajnem boji, pa če bi tudi, bi bila to njih največa nesreča. Palacky pravi, da ni mislil, da brezštevilnim časnikarskim napadom, ki jih mora trpeti od leta 1848 in posebno spet od leta 1861, se bo pridružil zdaj tudi ta list, ki je obljubil biti „od konca do kraja naroden in liberaln“, zdaj pa pri njem trohico resnice meša s celim kupom laží in obrekovanja. „Še nikoli mi ni prišlo na misel, da bi Slovani blagor svoj iskali v ruskem caru, čeravno tlačitelja svobode nikakor ne morem imenovati takega vladarja, ki je nedavno vkljub neštevilnim overam in zaprekam več kot 20 milijonom svojih podložnih podelil človeške pravice, ki so jim bile nekdaj nepravno vzete; tak vladar nikakor ni zatiravec svojega ljudstva, ampak rešitelj mu je. Sedanji poljski punt je velika nesreča ne samo nam, temuč tudi Poljakom; le prekucnjaki iz prirojenega nagona in pa sovražniki slovanstva, po tem pa taki ljudje, ki ne mislijo sami, ampak se preverujejo po tem, kar drugi mislijo, morejo veselje imeti nad tem, kar se zdaj godí na poljskem bojišču, kteremu je sicer res že marsikter pravi domoljub svoje premoženje in življenje žrtoval. Če se Poljaki še tako junaško bojujejo (mnogo njih zmag pa stojí le na papirji v časnikih), imajo vendar malo upanja, da zmagajo samotež. Če pa jim tudi po željah „Boleslavana“ in njegove stranke vsa Evropa na pomoč priteče, da se odcepijo od Rusije: ali bojo mar potem res samostojni? Brž ko ne bojo potem toliko gospodarjev imeli kolikor so prej imeli pomočnikov, in morebiti še več. Časi so pretekli, da bi se narejale in samostojne obdržale države druge in tretje vrste; centralizem saj po Evropi čedalje bolj gospodari. Zato mislim, da sedanji boj poljski ne bo dosegel tega, česar želi, in to je: zakaj ga obžalujem. „Boleslavan“ — pravi Palacky končno — mi očituje, da sem ves drug kakor sem nekdaj bil. Na to le odgovorim, da spomladi leta 1848, ko sem poslal odprto pismo v Frankobrod, sem upal, da bojo osvobodeni narodi vendar enkrat pravični sami do sebe; skušnje preteklega časa pa so me učile, da sem se silno motil.“ — Ogerski deželi žuga res strašna revščina; na več kot 1300 kvadr. miljah z več kot 3 miljoni ljudi je suša vse pokončala; živina že zdaj v nekterih krajih nima nič živeža, tako, da gospodarji njeni jokaje ji pripenjajo napise na rogove: „kdor dá tej živini jesti, naj si jo obdrži za-se“ in jo tako izpodijo od doma. Dvorna kancelija, družbe in posamni domoljubi si ubijajo, glavo, kako pomagati silni nadlogi. — Francozi so v Meksiki po 3mesečni obsedi vendar zmagali Pueblo; al s tem še ni vse dobljeno. — Ko je cesar Napoleon zvedil, da je 18 njegovih nasprotnikov izvoljeno v državni zbor od 2 milijonov volivcov, en milijon se jih pa je zdržalo volitve, je nek mirno rekel: „nasprotje (opozicija) je rodovitno, se množí.“

Listnica vred. G. D. Gr. v Sl. Vaš dragi dopis iz „Ruš“ smo prejeli pa tako pozno, da je novíca postala že staríca. Prosimo drugikrat kaj. — Gosp. V. S. v T: Gaisovi, dobro potrjeni brusi se dobivajo v pisarnici kmetijske družbe v Ljubljani: največi po 1 gold. 30. kr. drugi po 1. gold., tretji po 75 kr., četrti po 50. kr. nov. dn. Pisma z dnarjem se pošiljajo gosp. Brus-u. V „Novicah“ je bilo predlanskim in lani že dosti govora o tem orodji.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.